

Mustaqbalka Ameerika iyo Luulyo 18, 2020 - Lambarka Koowaad

Ragga Godadka ee Axdiga: Muuse iyo Eliyaah Dhammaadka Dunida

Jeff Pippenger

2023-08-23

Muuse iyo Eliyaas waa calaamado nebiyadeed oo mid kasta duruuf ahaan loogu fahmi karo calaamad keli ah, ama sidoo kale loogu fahmi karo calaamad ka kooban labadii nebi. Markhaatiga laba ayaa wax lagu adkeeyaa, oo Muujintii cutubka kow iyo tobnaad Muuse iyo Eliyaas waxay metelaan labada markhaati ee Axdigii Hore iyo Axdiga Cusub. Buurtii Isbeddelka, oo matalaysa Imaatinka Labaad ee Masiixa, calaamadda laba-geesoodka ahi waxay meteshaa labadaba boqol iyo afar iyo afartan kun (Eliyaas) iyo shuhadada (Muuse) ee dhibaataada sharciga Axadda. Iyagoo wada jira oo calaamad ah, godkii Xoreeb, waxay metelaan dadka Ilaah ee dhammaadka dunida kuwaas oo “maqla,” “akhriya” oo “xajiya” farriinta ah Muujinta dabecadda Ilaah oo xambaarsan xoogga lagu beddeli karo Laodikiyaan oo laga dhigi karo Filadelfiyaan. Dhawaan, (aad u dhawaan) waxaa iman doona meel aanay mar dambe suurtagal u ahaan doonin Adventist-yada Laodikiyaanka ee nacasyada ah inay helaan “saliidda” loo baahan yahay si si sax ah looga jawaabo qaylada, “Bal eega, Aroosku waa imanayaa.”

Markaasaa Muuse wuxuu Rabbiga ku yidhi, Bal eeg, waxaad igu tidhaahdaa, Dadkan kor u kaxee; adiguna iima aad oggolaan inaan ogaado kii aad ila dirayso. Habase yeeshee waxaad tidhi, Magacaan kugu aqaan, oo weliba nimco ayaad hortayda ka heshay. Haddaba sidaas daraaddeed, waan ku baryayaaye, haddaan nimco hortaa ka helay, hadda i tus jidkaaga, si aan kuu ogaado, oo aan nimco hortaa uga helo; oo ka fiirso in quruuntanu ay tahay dadkaaga. Markaasuu ku yidhi, Joogitaankaygu wuu kula socon doonaa, anna nasasho baan ku siin doonaa. Isaguna wuxuu ku yidhi, Haddii joogitaankaagu aanu ila socon, halkan naga kaxayn. Waayo, sidee baa halkan lagu garan doonaa in aniga iyo dadkaaguba nimco hortaa ka helnay? Sow ma aha inaad nala socoto? Sidaas ayaannu uga soocmi doonaa, aniga iyo dadkaagu, dadyowga dunida oo dhan. Markaasaa Rabbigu Muuse ku yidhi, Waxa aad ku hadashay taasna waan samayn doonaa; waayo, nimco ayaad hortayda ka heshay, magacaan kugu aqaan. Oo isna wuxuu yidhi, Waan ku baryayaaye, ammaantaada i tus. Markaasuu yidhi, Wanaaggayga oo dhan ayaan ku hor marin doonaa, oo magaca Rabbiga ayaan hortaada kaga dhawaaqi doonaa; oo waxaan u roonaan doonaa kii aan u roonaado, oo waxaan u naxariisan doonaa kii aan u naxariisto. Oo wuxuu yidhi, Wejigayga ma arki kartid; waayo, ninna ima arki karo oo noolaan karo. Rabbiguna wuxuu yidhi, Bal eeg, meel baa agtayda taal, oo waxaad istaagi doontaa dhagax dusheeda; oo waxay noqon doontaa, intaan ammaantaydu ku ag marayso, inaan ku gelin doono dildilaaca dhagaxa, oo aan gacantayda kugu dabooli doono inta aan ku ag marayo; dabadeedna gacantayda waan ka qaadi doonaa, oo waxaad arki doontaa dhabarkayga; laakiin wejigayga lama arki doono. Markaasaa Rabbigu Muuse ku yidhi, Isu qor laba loox oo dhagax ah oo kuwa hore la mid ah; anna looxyadan ayaan ku qori doonaa erayadii ku yiil looxyadii hore ee aad jebisay. Aroortana diyaar noqo, oo aroortii u soo bax Buur Siinay, oo halkaas iigu

soo muuqo buurta dusheeda. Ninnuna yaanu kula soo bixin, oo yaan ninna lagu arkin buurta oo dhan; adhiga iyo lo'duna yaanay daaqin buurtaas horteeda. Markaasuu qortay laba loox oo dhagax ah oo kuwa hore la mid ah; Muusena aroor hore ayuu kacay, oo wuxuu u baxay Buur Siinay, sidii Rabbigu isaga ku amray, oo wuxuu gacantiisa ku qaatay labadii loox ee dhagaxa ahaa. Markaasaa Rabbigu daruurtii ku soo degay, oo halkaas isagii la istaagay, oo ku dhawaaqay magaca Rabbiga. Rabbiguna hortiiisuu ku ag maray, oo wuxuu ku dhawaaqay, Rabbiga, Rabbiga Ilaah ah, oo naxariis badan, nimco badan, dulqaad badan, wanaag iyo run badanna ku badan, oo kumanyaal naxariis u haya, xumaanta iyo xadgudubka iyo dembigana cafiya, laakiin sinaba ugama eed tirayo kan dembiga leh; oo xumaanta aabbayaasha ku soo dejinaya carruurta, iyo carruurta carruurtooda, tan iyo farcanka saddexaad iyo kan afraad. Markaasaa Muuse degdeg u foorarsaday oo madaxiisa dhulka u riday, wuuna caabuday. Oo wuxuu yidhi, Haddaba haddaan nimco hortaa ka helay, Sayidow, waxaan ku baryayaaye, Sayidkaygu ha dhex socdo annaga; waayo, waa dad madax adag; oo xumaantayada iyo dembigeennaba naga cafi, oo naga dhig dhaxalkaaga. Markaasuu yidhi, Bal eeg, axdi baan samaynayaa; dadkaaga oo dhan hortooda ayaan ku samayn doonaa yaabab aan lagu samayn dhulka oo dhan iyo quruun toona; oo dadka oo dhan oo aad dhex joogto waxay arki doonaan shuqulka Rabbiga; waayo, waxa aan kula samayn doono waa wax laga cabsado. Baxniintii 33:12–34:10.

Muuse wuxuu matalaa dadka Ilaah ee dhammaadka dunida jooga. Iyagu waa kuwa maalmaha ugu dambeeya ee xukunka baaritaanka Ilaah weyddiista inuu tuso “jidkiisa, si” ay Ilaah “u gartaan,” oo jawaab ahaan Ilaah ka hela jawaab ay ku jirto ballanqaadka ah in “joogitaankiisu uu la jiri doono” iyaga, iyo in Ilaah dadkaas siin doono “nasasho.”

Rabbigu wuxuu leeyahay, Jidadka istaaga, oo fiiriya, oo weyddiista waddooyinkii hore, meesha jidka wanaagsanu ku yaal, oo ku socda; markaasna naftiinna waxaad u heli doontaan nasasho. Laakiinse waxay yidhaahdeen, Kuma socon doonno jidkaas. Oo weliba waxaan idiin taagay waardiyayaal, anigoo leh, Dhegaysta dhawaaqa buunka. Laakiinse waxay yidhaahdeen, Ma dhegaysan doonno. Yeremyaah 6:16, 17.

Yeremyaah wuxuu tilmaamayaa koox diida inay “aragto” oo “maqasho,” sidaas darteedna aan helin “nasashada” loo ballanqaaday kuwa doonda “jidka wanaagsan” oo “ku socda.” Nasashadaas waxaa Ishacyaah ku tilmaamay “nasin.”

Yuu buu baraa aqoon? Oo yuu fahamsiin doonaa cilmiga? Kuwii caanaha laga gudhiyey oo naasaha laga soo qaaday. Waayo, amar waa inuu amar dul saarnaadaa, amar amar dul saarnaadaa; sadar waa inuu sadar dul saarnaadaa, sadar sadar dul saarnaadaa; halkan wax yar, halkaanna wax yar; waayo, bushimo turunturoonaya iyo af kale ayuu dadkan kula hadli doonaa. Kuwii uu ku yidhi, Kanu waa nasashadii aad kuwa daallan ku nasin lahaydeen; kanuna waa gargaarkii; hase yeeshee ma ay dhegaysan. Laakiinse eraygii Rabbigu wuxuu iyaga u noqday amar dul saaran amar, amar dul saaran amar; sadar dul saaran sadar, sadar dul saaran sadar; halkan wax yar, halkaanna wax yar; inay tagaan, oo dib u dhacaan, oo jabiyaan, oo dabin ugu dhacaan, oo la qabto. Ishacyaah 28:9–13.

“Nasuashada” iyo “dib-u-cusboonaanta” waxay u taagan yihiin roobka dambe ee la shubo inta lagu jiro ku dhawaaqidda farriinta digniinta ugu dambaysa.

“Waxaa la i tusay wakhtiga farriintii malaa’igta saddexaad ay xidhmaysey. Awoodda Ilaah waxay ku dul degtay dadkiisa; shuqulkoodii way dhammaystireen, oo waxay u diyaar garoobeen saacaddii tijaabada badnayd ee hortooda tiil. Waxay heleen roobkii dambe, ama cusboonaysiinta ka timaadda joogitaanka Rabbiga, markhaatifurkii noolna dib baa loo soo nooleeyey. Digniintii ugu dambaysay ee weynayd meel kasta way ka dhawaaqday, oo waxay kicisay oo ka cadhaysiisay dadka dhulka deggan ee aan aqbalayn farriinta.” Early Writings, 279.

Ballankii “nasashada” ama “qaboojinta” ee ah “roobka dambe,” waxa ku jirta ballankii Muuse loogu dhiibay godka, kaas oo ahaa in “joogitaanka” Ilaah la jiri doono dadkiisa.

“Shaqadu wuxuu la mid ahaan doonaa kii maalintii Bentakostiga. Sida ‘roobkii hore’ loo bixiyey, marka Ruuxa Quduuska ah lagu shubay bilowgii injiilka, si uu u keeno biqilka abuurka qaaliga ah, sidaas oo kale ‘roobka dambe’ ayaa la bixin doonaa dhammaadkiisa, si goosashadu u bislaato. ‘Markaas ayaannu garan doonaa, haddaynu ku sii soconno inaan Rabbiga garanno; bixitaankiisu wuxuu u diyaar yahay sida waaberiga; oo isagu wuxuu noogu iman doonaa sida roobka, sida roobka dambe iyo roobka hore ee dhulka.’ (Hosea 6:3.) ‘Haddaba farxa, kuwiinna carruurta Siyoon, oo ku reyreeya Rabbiga Ilaahiinna ah; waayo, wuxuu idin siiyey roobkii hore qiyaas ahaan, oo wuxuu idiin soo dejin doonaa roobka, roobka hore iyo roobka dambe.’ (Joel 2:23.) ‘Maalmaha ugu dambeeya, Ilaah baa leh, waxaan Ruuxayga ku shubi doonaa binu-aadmiga oo dhan.’ ‘Oo waxay ahaan doontaa in ku alla kii magaca Rabbiga ku baryaa uu badbaadi doono.’ (Falimaha Rasuullada 2:17, 21.) Shaqada weyn ee injiilku kuma dhammaan doonto muujin ka yar oo xoogga Ilaah ah intii lagu calaamadeeyey furitaankiisa. Waxsii sheegyadii ku rumoobay daadintii roobkii hore bilowgii injiilka, mar kale ayay ku rumoobi doonaan roobka dambe dhammaadkiisa. Halkan waxaa ku qoran ‘waqtiyada nasashada’ ee rasuul Butros hore u eegayay markii uu yidhi, ‘Sidaa darteed toobad keena, oo soo noqda, si dembiyadiinna loo tirtiro [xukunka baadhista gudaheeda], marka waqtiyada nasashada ay ka yimaadaan hortiisa Rabbiga; oo uu soo diro Ciise.’ (Falimaha Rasuullada 3:19–20.)”

“Addoommada Ilaah, iyadoo wejiyadoodu iftiinayaan oo la dhalaalaya quduusnimo isu-hurid leh, ayay si degdeg ah meelba meel ugu kala bixi doonaan inay ku dhawaaqaan farriinta ka timid Samada. Kumannaan cod, oo dunida oo dhan ka yeedhaya, ayaa digniinta lagu bixin doonaa. Mucjisooyin waa la samayn doonaa, kuwa buka waa la bogsiin doonaa, calaamooyin iyo yaababna way raaci doonaan rumaystayaasha. Shayddaankuna isaguna wuxuu ku shaqeeyaa yaabab been ah, xataa isagoo dab samada ka soo dejinaya dadka hortooda. (Muujintii 13:13.) Sidaas ayaa dadka deggan dhulka loo keeni doonaa inay mowqifkooda qaataan.” The Great Controversy, 611, 612.

Shubitaanka Ruuxa Quduuska ah ee maalmaha ugu dambeeya waxaa lagu tusmeeyey shubitaankii Ruuxa Quduuska ah ee bilowgii lagu dhawaaqidda injiilka. “Eraygii Rabbiga u yimid” kuwa aan dhegaysanayn waxa Ruuxu ku leeyahay kaniisadaha, wuxuu ahaa mabda’a nebiyadeed ee lagu darayo hal xariiq oo taariikh nebiyadeed ah xariiq kale oo taariikh nebiyadeed ah si loo muujiyo dhammaadka dunida. Taasu wax ka yar ma aha mabda’a ah in dhammaadka wax lagu muujiyo bilowga wax. Xeerkaas nebiyadeed waxaa diida dadka nacasyada ah ee La’odikiyaanka

Adventist-ka Toddobaadka. Marka la aqbalo, Ilaah wuu “baraa aqoon,” taas oo Daanyeel tilmaamayo in ay korodho wakhtiga dhammaadka, isla aqoontaas oo Hooseeca leeyahay dadka Ilaah waa loo baabbi’iyaa sababta oo ah way diideen. Kooxda ku xusan Ishacyaah iyo Yeremyaah ee diida inay maqlaan ama arkaan, waxay diidaan “nasiinada,” taas oo ah “nasashada” Ilaah ballanqaaday inuu siiyo dadkiisa “maalinta ugu dambaysa” si ay si ammaan ah uga gudbaan qalalaasaha dhammaadka maalmaha.

“Magaca Rabbiga” (dabeecad) ee Ilaah Muuse u naadiyey wuxuu ahaa in “Rabbiga Ilaah” uu yahay “naxariis badan oo nimco badan, dulqaad badan, oo hodan ku ah wanaag iyo run.” Dabeecaddiisu waa naxariis iyo run. Runta matasha dabeecaddiisa mar walba waxay la xidhiidhaa naxariistiisa, waayo qofna ma fahmi doono runtiisa, haddaan Ilaah marka hore naxariistiisa u muujin iyaga, maxaa yeelay kulligood way dembaabeen oo waxay gaadhi waayeen ammaanta (dabeecadda) Ilaah. Runta ah in Ciise Masiix yahay Alfa iyo Oomeega waxaa garta oo xajiya kuwa Ilaah ka cafiyey xumaatooyinkooda iyo dembigooda. Cafiskaasu wuxuu dhacaa muuqaallada ugu dambeeya ee xukunka baaritaanka. Kuwii uu naxariistiisa u muujiyo, oo sidaas dembiyadooda ku cafiyo, ayuu ka dhigtaa dhaxalkiisa oo axdi ayuu la galaa.

“Maalmaha ugu dambeeya ee taariikhda dunidan, axdiga Ilaah la leeyahay dadkiisa amarradiisa dhawra waa in dib loo cusboonaysiiyaa.” Review and Herald, February 26, 1914.

Nebiyaashii oo dhan, oo uu ku jiro Muuse, waxay tilmaamayaan maalmaha ugu dambeeya ee xukunka baadhista, marka Ilaah cusboonaysiinayo axdigiisa kuwa loo aqoonsaday boqol iyo afartan iyo afar kun. Oo marka axdigaas la adkeeyo, Ilaah “wuxuu samayn doonaa yaabab aan weligood lagu samayn dhulka oo dhan, ama quruun kasta dhexdeeda; oo dadka oo dhan oo aad dhex jooqto waxay arki doonaan shuqulka Rabbiga, waayo waa wax cabsi leh oo aan kula samayn doono.”

Khibraddii Muuse ee godka Buur Xoreeb, oo sidoo kale loo yaqaan Buur Siinay, waxa lagu dhex dhigay macnaha halgankii Muuse kula jiray dadka Ilaah. Halgankiisu wuxuu ahaa inuu fuliyo hawshii Ilaah isaga siiyey. Muuse wuxuu ku jiray halgan ku saabsan farriinta Ilaah ee dunida loo diray. Wax yar ka hor intaan Rabbigu ammaantiisa Muuse tusin, waxaynu helaynaa Muuse oo caqli-celin u adeegsanaya Rabbiga hortiisa, isagoo soo jeedinaya in haddii Rabbigu baabbi’iyo kuwii fallaagada ahaa ee imminka ku cayaarayay agagaarka dibigii dahabka ahaa ee Haaruun, baabbi’inta fallaagadu ay baabbi’in lahayd farriintii muujinaysay xoogga Ilaah.

Markaasaa Rabbigu wuxuu Muuse ku yidhi, Dadkan waan arkay, oo bal eeg, waa dad madax-adag; haddaba ii daa, si cadhadaydu ugu kululaato iyaga, oo aan baabbi’iyo; adigana waxaan kaa dhigi doonaa quruun weyn. Markaasaa Muuse baryay Rabbiga Ilaahiisa ah, oo yidhi, Rabbiyow, maxaa cadhadaadu ugu kululaataa dadkaaga, kuwaad dhulka Masar kaga soo bixisay xoog weyn iyo gacan xoog badan? Bal maxay Masriyiintu u odhanayaan oo u leeyihiin, Shar buu ugu soo bixiyey inuu buuraha ku laayo oo uu ka baabbi’iyo dhulka dushiisa? Cadhadaada kulul ka noqo, oo ka toobadkeen xumaantan aad dadkaaga ku samayn lahayd. Xusuuso addoommadaadii ahaa Ibraahim, Isxaaq, iyo Israa’iil, kuwaad naftaada ugu dhaaratay, oo aad ku tidhi, Farcankiinna waxaan u badin doonaa sida xiddigaha samada, oo dalkaas oo dhan oo aan ka hadlay waxaan siin doonaa farcankiinna, wayna dhaxli doonaan

weligood. Markaasaa Rabbigu ka toobadkeenay xumaantii uu ku fikiray inuu dadkiisa ku sameeyo. Baxniintii 32:9–14.

Waayaha Muuse ee godka waxaa ku jira farriintii Muuse loo doortay inuu dunida u soo bandhigo. Markhaatifurka Rabbiga oo Muuse ag maraya oo ku dhawaaqaya dabeecaddiisa waxaa lagu dhex dhigay macnaha farriin gudaha ah oo ku saabsan dadka Ilaah ee caasiga ah (La’odikiyaanka), halka macnaha waayaha Eliiyaah ee godka lagu dhex dhigay halgankiisii uu la galay Yesebeel, ama isbahaysiga saddex-geesoodka ah ee Maraykanka, Baabbanimada, iyo Qaramada Midoobay. Mid wuxuu metelaa farriinta gudaha ah ee kaniisadda, kan kalena farriinta dibadda ah ee dunida, laakiin labada markhaati ee Muuse iyo Eliiyaah waxay ku wada jiraan isla godka Xoreeb, labadoodana waxaa lagu metelaa godka dhammaadka dunida.

Oo Axaab wuxuu Yesebeel uga warramay wax kasta oo Eliiyaah sameeyey, iyo weliba siduu nebiyadii oo dhan seef ugu laayay. Markaasaa Yesebeel waxay Eliiyaah u dirtay ergay, iyadoo leh, Ilaahyadu sidaas ha igu sameeyeen, oo weliba ka sii daran ha igu kordhiyeen, haddaan berri wakhtigan oo kale aan naftaada uga dhigin sida nafta midkood. Oo markuu taas arkay, ayuu kacay oo naftiisa u cararay, oo wuxuu yimid Bi’ershebacii dalka Yahuudah lahayd, addoonkiisiina halkaas ayuu kaga tegey. Laakiinse isagu qudhiisu wuxuu maalin socodkeed u galay cidlada, oo wuxuu yimid oo fadhiistay geed qudhac ah hoostiis; markaasuu naftiisa u baryay inuu dhinto, oo wuxuu yidhi, Way igu filan tahay; hadda haddaba, Rabbiyow, naftayda iga qaad, waayo, anigu ka sii roonaan maayo awowayaashay. Oo intuu jiiifay oo hurday geedkii qudhaca ahaa hoostiisa, bal eeg, markaasaa malaa’ig taabatay, oo ku tidhi, Kac oo cun. Oo markuu eegay, bal eeg, madaxiisa agtiisa waxaa yiil kibis dhuxul lagu dubay iyo weel biyo ah. Markaasuu cunay oo cabbay, dabadeedna haddana dib buu u jiiifaday. Malaa’igtii Rabbiguna mar labaad ayay timid, oo taabatay, oo tidhi, Kac oo cun; waayo, safarku aad buu kuugu dheer yahay. Markaasuu kacay, oo cunay oo cabbay, oo xoogga cuntadaas ayuu ku socday afartan maalmood iyo afartan habeen ilaa Xoreeb, buurtii Ilaah. Oo halkaas ayuu god u yimid, oo habeenkiina halkaas ayuu ku hoyday; oo bal eeg, eraygii Rabbiga ayaa u yimid, oo ku yidhi, Eliiyaahow, maxaad halkan ka samaynaysaa? Markaasuu yidhi, Aad baan ugu qiirooday Rabbiga ah Ilaaha ciidammada; maxaa yeelay, reer binu Israa’iil waxay ka tageen axdigaaga, waxay dumiyeyeen meelahaaga allabariga, nebiyadaadiina seef bay ku laayeen; aniguna aniga oo keliya ayaa hadhay, oo naftaydana way doondoonyaayan inay iga qaadaan. Oo wuxuu ku yidhi, Bax, oo buurta Rabbiga hortiisa ku istaag. Oo bal eeg, Rabbigu wuu ag maray, oo dabayl weyn oo xoog badan ayaa buurihii jeexjeexday, dhagaxyadiina Rabbiga hortiisa ku burburisay; laakiinse Rabbigu dabaysha kuma jirin. Dabayshii dabadeedna waxaa yimid dhulgariir; laakiinse Rabbigu dhulgariirka kuma jirin. Dhulgariirkii dabadeedna dab baa yimid; laakiinse Rabbigu dabka kuma jirin. Dabkii dabadiisna waxaa yimid cod deggan oo yar. Oo waxay noqotay in Eliiyaah markuu maqlay, uu wejigiisa maradiisii ku duubay, markaasuu baxay oo istaagay godkii afkiisa. Oo bal eeg, cod baa u yimid, oo ku yidhi, Eliiyaahow, maxaad halkan ka samaynaysaa? Markaasuu yidhi, Aad baan ugu qiirooday Rabbiga ah Ilaaha ciidammada; maxaa yeelay, reer binu Israa’iil waxay ka tageen axdigaaga, waxay dumiyeyeen meelahaaga allabariga, nebiyadaadiina seef bay ku laayeen; aniguna aniga oo keliya ayaa hadhay, oo naftaydana way doondoonyaayan inay iga qaadaan. Markaasaa Rabbigu ku yidhi, Tag, oo jidkaaga ku noqo cidlada Dimishaq; oo markaad timaaddo, Xaasaa’eel subag ugu shub inuu

boqor u ahaado Suuriya. Yehuuna ina Nimshii subag ugu shub inuu boqor u ahaado Israa'iil; Eliishaa ina Shaafaad oo reer Aabeelmehoolaah ahna subag ugu shub inuu nebi kuugu beddelo. Oo waxay noqon doontaa in kii ka baxsada seefta Xaasaa'eel uu Yeeduu dilo, kii ka baxsada seefta Yeehuu uu Eliishaa dilo. Habase yeeshee, toddoba kun ayaan Israa'iil ku dhex reebay, kuwaas oo dhammaantood jilbahoodu aanay Baalc u sujuudin, oo af kasta oo aan isaga dhunkan. 1 Boqorradii 19:1–18.

Waayo-aragnimada Eliyaah ee godku waxay ka dhigan tahay niyad-jabka nebige ee ku saabsan farriinta iyo saameynta uu u arkayay in farriintiisa iyo hawshiisu yeesheen. Muuse wuxuu difaacayay farriintii Ilaah si cad u sheegay, Eliyaahna wuu ka quustay farriintaas. Waa isla farriintaas, marka laga reebo in middi gudaha kaga saabsan tahay kaniisadda, ta kalena dibadda kaga saabsan tahay kaniisadda. Hase yeeshee, dhinaca nebinnimada, marka la isu geeyo, labadooduba waxay sawirayaan farriinta laba-geesoodka ah ee Muujintii siddeed iyo tobnaad. Waxa aan u baahanahay inaan adkeeyo ee ku saabsan runaha oo dhan ee la xiriira godka ayaa ah in “maalmaha ugu dambeeya” niyad-jabka labada xaaladoodba lagu muujiyey uu ku saabsan yahay farriinta iyo saameynteeda.

Muuse iyo Eliyaah labaduba waxay matalaan kuwa “maqla” oo “arka” “codka,” kaas oo ah “erayga Rabbiga.” “Eraygaas” wuxuu matalaa dabeecaddiisa naxariis iyo run. Sabuur-qoruhuna sidoo kale wuxuu baryaa in la tuso naxariista Ilaah, taas oo ah dabeecaddiisa. Si uu u arko “naxariistiisa,” Sabuur-qoruhu wuxuu ballanqaadaa inuu “maqlo” waxa Ruuxu ku leeyahay kiniisadaha.

Kii Madaxda Muusigga, Sabuur loo tiriyeey wiilashii Qooraax. Rabbiyow, dalkaaga waad u roonaatay; maxaabiistii Yacquubna dib baad u soo celisay [rogtay]. Xumaantii dadkaagana waad cafiday, dembigoodii oo dhanna waad asturtay. Selaah. Cadhadaadii oo dhan waad qaaday; kulaylkii cadhadaadana waad ka jeesatay. Noo soo celi, Ilaaha badbaadadayadow, oo cadhadaada nagu wajahan jooji. Miyaad weligaa noo cadhaysnaan doontaa? Cadhadaadana ma jiidi doontaa tan iyo qarniyada oo dhan? Miyaadan mar kale na soo noolayn doonin, si ay dadkaagu kuugu reyreeyaan? Rabbiyow, na tus naxariistaada, oo na sii badbaadadaada. Waxaan maqli doonaa waxa Ilaaha Rabbiga ahu ku hadli doono; waayo, nabad buu kula hadli doonaa dadkiisa iyo quduusiintiisa; laakiinse yaanay mar kale nacasnimo ugu noqon. Hubaal badbaadadiisu way u dhowdahay kuwa isaga ka cabsada; in ammaanu dalkayaga ku dhex degganaato. Naxariis iyo run baa isla kulmay; xaqnimo iyo nabadna way isdhunkadeen. Run baa dhulka ka soo bixi doonta, xaqnimona samada ayay hoos ka soo eegi doontaa. Hubaal Rabbigu wuxuu bixin doonaa waxa wanaagsan; dalkayaguna wuxuu dhalin doonaa midhihiisa. Xaqnimo ayaa isaga ka horrayn doonta, oo waxay nagu hagaajin doontaa jidka tallaabooyinkiisa. Sabuurka 85:1–13.

Ogow in “naxariis iyo run” (iyo “run” waa erayga Cibraaniga ah ee ‘emet’ oo aynu tilmaamayney) kuwaas oo dhalinaya xaqnimo iyo nabad ay “is-dhunkadeen.” Way isku xiran yihiin. Sabuur-qaaduhu wuxuu heestiisa dhigay maalmaha ugu dambeeya ee xukunka baadhista marka Ilaah “cafiyey xumaantii” “dadkiisa.” Codsigu waa in Rabbigu “soo nooleeyo” dadkiisa.

“Soo nooleyn iyo dib-u-habayn waa inay dhacaan, iyagoo ku hoos jira adeegidda Ruuxa Quduuska ah. Soo nooleyntu iyo dib-u-habayntu waa laba waxyaalood oo kala duwan. Soo nooleyn waxay ka dhigan tahay cusboonaysiinta nolosha ruuxiga ah, kicinta xoogagga maskaxda iyo qalbiga, sarakicid laga soo sara kaco dhimashada ruuxiga ah. Dib-u-habayn waxay ka dhigan tahay dib-u-abaabulid, isbeddel ku yimaadda fikradaha iyo aragtiyaha, caadooyinka iyo dhaqammada. Dib-u-habayntu ma soo saari doonto midhaha wanaagsan ee xaqnimada haddii aanay ku xidhnaan soo nooleynta Ruuxa. Soo nooleynta iyo dib-u-habayntu waa inay gutaan shaqadooda loo magacaabay, oo marka ay shaqadan gudanayaan waa inay is dhexgalaan.” Selected Messages, book 1, 128.

“Soo nooleynta” uu Sabuur-qaaduhu baryayo waxay muujinaysaa codsi ka imanaya qof garanaya in uu dhintay. Soo nooleynta uu Sabuur-qaaduhu baryayo waa codsi aad ugu adag qof La’odikiya ah inuu weydiisto, waayo qofka La’odikiya ahi ma oga inuu ruux ahaan dhintay; haddiise uusan sidaas ahayn, uma baahdeen in dib loo soo nooleeyo. Soo nooleyntaas waxaa lagu helaa in lagu waafaqo “in la maqlo waxa Rabbiga Ilaah ahi ku hadli doono,” mana jiro hawl kale oo innaga mudan inay ka horrayso sugidda soo nooleyntaas timaadda marka Ruuxa Quduuska ahi gudahayaga dego.

“Dib-u-soo-nooleynta cibaado run ah oo innaga dhex dhalata waa tan ugu weyn uguna degdegga badan baahiyaheenna oo dhan. In taas la raadiyo waa inay noqotaa shaqadeenna ugu horraya.” Selected Messages, buugga 1, 121.

Iyadoo ka hadlaysa kitaabka Muujintii, Sister White waxay sheegaysaa sidan soo socota.

“Markaynu innaga oo ah qoom fahanno waxa buuggani inooga dhigan yahay, waxaa dhexdeenna ka muuqan doona soo nooleyn weyn.” Testimonies to Ministers, 113.

Ereyga “soo nooleyn” waxaa lagu qeexaa dib-u-soo-celin nololeed. Kuwii la doortay inay ka mid noqdaan boqol iyo afartan iyo afar kun waa inay marka hore gartaan inay dhinteen oo ay u baahan yihiin soo nooleyn. Xaqiiqada ah in boqol iyo afartan iyo afarta kun ay dhinteen waa qayb muhiim ah oo ka mid ah farriinta la furayo wax yar ka hor intaan muddada imtixaanku xidhmin. Runtaas wax badan oo dheeraad ah ayaan ka odhan doonaa. Waxa iyaga soo nooleeya waa “naxariista” Ilaah u fidiyo marka uu “soo nooleeyo” oo uu siiyo xaqnimadiisa. Waxa iyaga soo nooleeya waa runta ah in Ciise yahay Alfa iyo Omega, fahamkanuna wuxuu ku dhex dhalaa “nabad” ka sarraysa garasho kasta. Ballanku waa in “runta” “dhulka ka soo bixi doonto.” Farriinta loo matalay “runta,” taas oo ah Alfa iyo Omega, waxay ka soo bilaabataa Maraykanka, waayo waxay ka soo baxaysaa “dhulka.” Farriintii bilowga waxay ka timid Maraykanka, farriinta dhammaadkuna isla meeshii ayey ka soo baxdaa.

Iyadoo duruufaha ay godadka Ilaah calaamad u yihiin la tixgelinayo, waxa aynu eegi doonaa nebiyo kale oo ku jiray god calaamadaysan. Ciise wuxuu Yooxanaa Baabtiisaha u aqoonsaday Eliyaas, Yooxanaana xabsi buu ku jiray markii uu u baahday inuu ogaado in Ciise yahay Masiixa iman doona. Wuxuu u baahday inuu ogaado dabecadda runta ah ee Ciise. Wuxuu u baahday inuu ogaado in farriintii uu ku dhawaaqay iyo farriintii Ciise sii waday inuu ku dhawaaqo ay ahayd farriinta runta ah. Wuxuu xertiisii u diray inay Ciise su’aashaas weydiyaan, Ciisena, isagoo ka

gudbay su'aashoodii, wuxuu u dhaqaaqay inuu ammaantiisa tuso.

“Sidaas ayaa maalintii ku dhammaatay, iyadoo xertii Yooxanaa ay wada arkayeen oo maqlayeen wax walba. Ugu dambayntiina Ciise ayaa ugu yeedhay xaggiisa, oo ku amray inay tagaan oo Yooxanaa u sheegaan wixii ay markhaati ka ahaayeen, isagoo ku daraya, ‘Waxaa barakaysan kii aan igu dhex helin sabab uu u turunturoodo.’ Luukos 7:23, R. V. Caddaynta ilaahnimadiisa waxaa lagu arkay sida ay ugu habboonayd baahiyaha dadka silicaya. Ammaantiisuna waxaa lagu muujiyey is-hoosaysiintiisii uu ugu soo degay xaaladdeenna hoose.”

“Xertii waxay sideen farriinta, taasina way ku filnayd. Yooxanaa wuxuu xusuustay waxsii sheegiddii ku saabsanayd Masiixa, ‘Rabbigu waa i subkay inaan war wanaagsan u wacdiyo kuwa qabow; wuxuu ii soo diray inaan bogsiyo kuwa qalbigoodu jabay, inaan xorriyad ku naadiyo maxaabiista, iyo furitaanka xabsiga kuwa xiran; inaan naadiyo sannadda la aqbali karo ee Rabbiga.’ Ishacyaah 61:1, 2. Shuqulladii Masiixu ma aha oo keliya inay caddeeyeen inuu isagu yahay Masiixa, laakiin waxay muujiyeen qaabka boqortooyadiisa loo dhisi lahaa. Yooxanaa waxaa loo muujiyey isla runtaas tii Eliyaas kaga timid cidlada, markii ‘dabayl weyn oo xoog leh ay buurihii kala jeexday, oo dhagaxyadiina ku jajabisay Rabbiga hortiisa; laakiinse Rabbigu dabaysha kuma jirin; dabaysha dabadeedna dhulgariir baa yimid; laakiinse Rabbigu dhulgariirka kuma jirin: dhulgariirka dabadiisna dab baa yimid; laakiinse Rabbigu dabka kuma jirin.’ dabka dabadiisna Ilaah wuxuu nebiga kula hadlay ‘cod deggan oo yar.’ 1 Boqorradii 19:11, 12. Sidaas oo kale Ciise wuxuu u qaban lahaa shuqulkiisa, ma aha sanqadha hubka iyo afgembiga carshiyada iyo boqortooyooyinka, laakiin isagoo qalbiyada dadka kula hadlaya nolol naxariis iyo is-allabari leh.” Desire of Ages, 217.

Awoodda Ilaah waxaa lagu gudbiyaa Eraygiisa. Waxaa la geeyaa “qalbiyada dadka.” Taasu waxay ahayd casharkii “codka deggan ee yar.” Hase yeeshee farriinta Eliiyaah waa farriinta dibadda ah ee aqoonsanaysa xoogagga ka baxsan dadka Ilaah. Masiixu wuxuu Eliiyaah ugu sheegay in “maalmaha ugu dambeeya” Eraygiisu yahay meesha ay awooddu taallo; hase yeeshee “isku dhaca hubka iyo afgembiga carshiyada iyo boqortooyooyinka,” oo ay matalayaan dabaysha wax burburisa, dhulgariirka, iyo dabku, waxay u taagan yihiin saddex ka mid ah xoogagga dibadda ah ee lagu metelay kitaabka Muujintii kuwaas oo dadka Ilaah ay la kulmi doonaan. “Dabaysha” wax burburisa waa astaan u ah Islaamka ee waxsii sheegista Kitaabka Quduuska ah. “Dhulgariirku” waa fallaagadii iyo fowdadii Kacaankii Faransiiska. “Dabku” waa burburkii lagu soo dejiyey Sodom iyo Gomora. Eliiyaah wuxuu ka cararay awooddii baabbanimada si uu u gaaro godka, sidaas darteed Rabbigu wuxuu u muujiyey in inkasta oo ay jiraan dhammaan xoogagga sharka ah ee sameeya qalalaasaha dhammaadka dunida, haddana waa codka deggan ee yar meesha laga helo awoodda Ilaah.

Muuse, Eliyaah, iyo Yooxanaa Baabtiisaha dhammaantood waxay ka marag kacayaan inay dabecadda Ilaah ka arkeen god. “Godku” waa calaamadda keliya ee la siin doono qarni shar leh oo sino badan. Ciise wuxuu ka hadlay “qarni sino badan oo shar leh,” kaas oo ah qarniga “maalmaha ugu dambeeya” ee xukunka baadhista. Calaamadda qarnigaasna waxay ahayd nebi Yoonis oo saddex maalmood ku jiray god—caloosha nibiriga.

Markii dadku aad isugu soo urureen, ayuu bilaabay inuu yidhaahdo, Tanu waa qarni shar leh; calaamad bay doondoonaayan; calaamadna lama siin doono, calaamaddii nebi Yoonis mooyaane. Waayo sida Yoonis calaamad ugu ahaa reer Nineweh, sidaas oo kalena Wiilka Aadanahu calaamad ugu ahaan doonaa qarnigan. Luukos 11:29, 30.

Yoonis wuxuu caloosha nibiriga ku jiray saddex maalmood iyo saddex habeen, sidaas oo kale Ciise wuxuu qabriga ku jiray saddex maalmood. Yoonis wuxuu ahaa calaamad, Ciisena sidoo kale waa calaamad. Waxay matalaan calaamada sarakicidda, taas oo dabcan ka dambaysa dhimashada.

Markaas culimmadii iyo Farrisiintii qaarkood ayaa u jawaabay, iyagoo leh, Macallimow, waxaannu doonaynaa inaannu calaamo kaa aragno. Laakiin isagu wuu u jawaabay oo ku yidhi, Qarnigan shar leh oo sino badan ayaa calaamo doondoona; oo calaamo looma siin doono isaga, calaamada nebi Yuunus mooyaane. Waayo, sida Yuunus uu saddex maalmood iyo saddex habeen ugu jiray caloosha nibiriga, sidaas oo kale Wiilka Aadanahu saddex maalmood iyo saddex habeen ayuu ku jiri doonaa wadnaha dhulka. Nimankii Nineweh waxay xukunka kula kici doonaan qarnigan, wayna xukumi doonaan; maxaa yeelay, waxay ka toobad keeneen wacdiintii Yuunus; oo bal eega, mid Yuunus ka weyn ayaa halkan jooga. Matayos 12:38–41.

Haddaan fahanno mabda’ a ku-noqoshada taariikhda, annagoo ku lammaanin xaqiiqda ah in taariikhda quduuska ah oo dhammu tilmaamayso dhammaadka dunida, markaas dhimashadii, aasiddii, iyo sarakiciddii Yoonis iyo Masiixu waa “calaamadda” iyo weliba farriinta dadka Ilaah hadda loo hayo. Markii Yoonis laga soo tuuray calooshii nibiriga, wuxuu ku dhawaaqay farriinta, sida farriintii sarakicidda Masiixa isla markiiba loo naadiyey markii malaa’igtu ka rogday dhagixii godka uu Masiixu ku jiray. Kuwii uu matalayey Muuse, Eliyaah, Yoonis, iyo Masiixu ma astaan u yihiin oo keliya dadka Ilaah ee “maalmaha ugu dambeeya,” laakiin sidoo kale farriinta uu mid kastaaba bixiyey.

Calaamadda Yoonis waxaa ku jira waayo-aragnimada godka, halkaas oo dabecadda naxariista leh ee Masiixa lagu muujiyo. Isla naxariistii Ciise u fidiyey Eliyaah ayaa loo fidiyey Yoonis intuu ka cararayay mas’uuliyaddiisii ku aaddanayd ku dhawaaqidda farriinta. Waxaa jira wax badan oo kale oo laga sheegi karo Yoonis, hase yeeshee qodobo kale ayaa hadda u baahan in laga hadlo.

Godkii, waxyaalaha kale ka sokow, waxay astaan u tahay dhimasho iyo sarakicid. Dadka axdiga Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya maragyo badan ayaa lagu aqoonsaday inay dhinteen dabadeedna la sara kiciyey. Dabcan, Masiixi waa inuu mar labaad dhashaa si uu boqortooyada Ilaah u arko, taasina waxay ka dhigan tahay dhimashada ninkii hore ee jidhka ku socday, laakiin xagga nebiyaddu waxay ka dhigan tahay wax ka sii badan. Waxay ka hadlaysaa farriin lagu joojiyey socodkeedii. Eliyaah wuxuu joojiyey ku dhawaaqidda farriinta, Yoonisna wuu ka cararay ku dhawaaqidda farriinta. Yooxanaa xabsi ayaa lagu tuuray oo la dilay. Ciise waa la iskutallaabay.

Calaamadda Yoonis sidaas daraaddeed ma aha oo keliya mid ku saabsan dhimasho iyo sarakicid; ee waa mid ku saabsan dhimashada iyo sarakicidda farriin, oo dhammaan farriimaha lagu matalay Erayga Ilaah waxay ka dhigan yihiin farriinta digniinta ugu dambaysa ee Aabbuhu siiyey Ciise, kaas oo markaas siiyey Jibriil, kaas oo markaas siiyey nebiga, kaas oo markaas qoray oo u diray kiniisadaha. Ilaah wuxuu diyaar u ahaa inuu soo afjaro farriinta oo dib u bilaabo

waayo-aragnimadii godka ee Muuse. Eliyaah wuxuu soo afjaray hawshiisii rasuul ahaan oo wuxuu u cararay godka. Yoonis wuxuu u cararay Tarshiish. Yooxanaa Baabtiisaha waa la dilay, sida Ciisena loo dilay. Dhammaan markhaatiyadan waa in la keenaa kitaabka Muujintii oo la isu waafajiyaa. Daanyeel iyo Muujintii waa laba kitaab, laakiin “markhaatifurka Ciise” wuxuu caddeeyaa in ay sidoo kale yihiin hal kitaab. Waxay leeyihiin isla astaamihii Kitaabka Quduuska ah. Laba kitaab oo sameeya hal kitaab iyo laba qoraa oo metela laba markhaati.

Daanyeel, oo maxbuus u ahaa Baabuloon dabadeedna Medo-Faaris, wuxuu si astaan ahaan ah u dhintay markii lagu tuuray godka libaaxyada. Yoonis wuxuu si astaan ahaan ah u dhintay markii nibirigu liqay. Yooxanaa Muujiyihii wuxuu si astaan ahaan ah u dhintay markii lagu tuuray saliidda karkaraysa. William Miller wuu dhintay, hase yeeshee wuxuu leeyahay ballanqaadka ah in malaa’iguhu ay qabrigiisa ku sugayaan sarakicidda kuwa xaqa ah. Adeegga Future for America wuxuu si astaan ahaan ah u dhintay Luulyo 18, 2020.

Farriinta ugu dambaysa ee digniinta ah waxaa lagu dejiyey macnaha guud ee boogtii dhimashada lahayd ee awoodda baabtiisku bogsanayso. Bogsashada boogtu waa mawduuc gaar ah oo ku jira cutubyada saddex iyo tobnaad iyo toddoba iyo tobnaad ee Muujintii. Marka boogtii dhimashada lahayd la bogsiiyo, baabtinimadii dib loo soo nooleeyey waxay noqon doontaa boqortooyada siddeedaad ee lagu matalay cutubka toddoba iyo tobnaad ee Muujintii. Waxaa loo aqoonsaday inay tahay tan siddeedaad, taas oo ka mid ah toddobada. Siddeed waa astaan sarakicid ah, waayo gudniinku, isagoo ah shaabaddii xidhiidhka axdiga, waxaa la fulin jiray maalinta siddeedaad ka dib marka wiil dhasho. Cibaadadaas waxaa lagu beddelay baabtiiska xilligii Masiixiga, baabtiiskuna wuxuu matalaa dhimashada, aasidda, iyo sarakicidda Masiixa. Masiixu wuxuu sara kacay maalintii ka dambaysay maalintii toddobaad. Sidaas darteed, si nebiyad ahaan ah ayuu u sara kacay maalintii siddeedaad. Ka dib kun sannadood oo nasasho ah, dhulka dib loo cusboonaysiiyey wuxuu soo sara kaaa kun-guurada siddeedaad.